

J.S.

ÉRTEKEZLET

A TÁJÉKOZTATÁS ÚJ MÓDSZEREIRŐL ÉS TECHNIKÁJÁRÓL

1957 szeptember végén a moszkvai dokumentációs intézmények és könyvtárak képviselői értekezletet tartottak¹, ahol megvitatták dr. Herbert COBLANS-nak, a magkutatókkal foglalkozó európai szervezet genfi könyvtára igazgatójának az Unesco Bulletin for Libraries c. lap 1957. 7. számában "Új ismeretközlő módszerek és eljárások" címmel megjelent cikkét. A beszámolót B.M. RAKOV, az Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézet (VINITI) tudományos munkatársa tartotta. Ismertette COBLANS cikkének főbb tételeit és megjegyzéseket fűzött hozzájuk. COBLANS nyomán megállapította, hogy a tájékoztatás munkáját még tovább kell gépesíteni és automatizálni és a szakemberek véleménye erősen eltér arra vonatkozólag, mennyire célszerű a gépek használata tájékoztatási, fordítási munkára, mutatók és központi katalógusok összeállítására. Az előadó rámutatott arra, milyen lehetőségek rejlenek abban, hogy gépeket alkalmaznak olyan folyamatok elvégzésére, amelyeket azelőtt az ember kizárólagos hatáskörébe utaltak. Beszélt azokról a nehézségekről is, amelyek a lyukkártyák, mikrofilmek és mágnesszalagok berendezések kódolása során mutatkoznak. A nehézségek fő oka, hogy nincsnek pontosan kidolgozott, szabványosított szakkifejezések. Az előadó kifejezte azt az óhaját, hogy az UNESCO behatóbban foglalkozzék egy nemzetközi kódrendszer megteremtésével és a kódolás kérdéseinek elméleti kidolgozásával.

¹ Az értekezleten a Lenin Könyvtár, az Össz-szövetségi Könyvkamara, a Külföldi Irodalom Állami Könyvtára a VINITI, a Szovjet Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Alapkönyvtára, a moszkvai Állami Könyvtárképző Főiskola, a Felsőoktatási Minisztérium Könyvtára és más általános és szakkönyvtárak képviselői vettek részt.

Nagy érdeklődést keltett RAKOV beszámolójának második része, amelyben arról beszélt, milyen tapasztalatokat szereztek a Szovjetunióban a lyukkártyák használata terén. Ismertette, hogyan működik az a szovjet gyártmányú válogató gép, amelyet a VINITI-ben használnak az intézet kiadványai betűrendes mutatóinak összeállításához. Ez a gép tizenhét-szer gyorsabbá teszi a mutatók összeállítását.

RAKOV beszámolója során fényképfelvételeket mutatott be a különböző típusú és fajtájú válogató-gépekről, amelyeket a Szovjetunióban és külföldön a tájékoztatási munkában használnak.

Utána G.G. KRICSEVSZKIJ, a Szovjet Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Akadémiai Könyvtárának bibliográfiai osztályvezetője tartott előadást. Részletesen foglalkozott a bibliográfiák összeállításának "hagyományos technikájával" és kifejtette, mennyire égetően szükséges, hogy a bibliográfiai munkát nemzetközi méretekben szervezzék meg. Támogatott néhány olyan javaslatot, amelyet COBLANS és a cikke elkészítésében segédkező B. KYLE tett, és néhány módosítást terjesztett elő a javaslatokhoz. Birálta John BERNAL ismert angol fizikus 1948-ban tett javaslatát, melynek lényege az volt, hogy ezentúl ne a jelenlegi formában adják ki a tudományos folyóiratokat, hanem az előfizetőknek a cikkeket egyenként, folyamatosan küldjék meg. Az előadó hangsúlyozta, hogy kevésbé eredményes a tudományos közlemények jelenlegi, folyóiratokban történő közlési módja. Ez a forma nem tükrözi teljes mértékben a tudományok terén elért eredményeket, a folyóiratok csak kis hányadát közlik ezeknek és ezt is erősen elkésve. BERNAL javaslatát azonban nagyon radikálisnak tartja és úgy véli, hogy még alaposan meg kell azt vitatni.

KRICSEVSZKIJ véleménye szerint sok külföldi országban nem áll jól a tudományos cikkek bibliográfiai feldolgozása (nem teljes a feltárás és késéskés a regisztrálás, nem készülnek összesítő mutatók, stb.) Több intézkedést javasolt ennek megjavítására, így azt, hogy dolgozzanak ki alapos utmutatókat a referáló-lapok és bibliográfiák készítésével kapcsolatban.

Befejezésül az előadó a szovjet tudományos bibliográfia kérdéséről beszélt. Rámutatott a nagy eredményekre és számos kiküszöbölendő hiányosságra. Pl. a periodikus kiadványoknak nincs átfogó, évenként megjelenő bibliográfiája. A Letopisz 'Zsurnal'nuh Sztatej (Szovjet Folyóiratok Repertóriuma) nem dolgozza fel a külföldi nem-idegnyelven megjelent

nő gyűjteményeket, de mellőzi a Szovjetunióban nem orosz nyelven publikált folyóiratok cikkeit is. Igen gyenge a nem publikált és az alacsony példányszámban publikált tudományos kiadványok bibliográfiai áttekintése. Általában gyengék a tárgymutatók és különlenyomatok szinte már alig jelennek meg.

Az értekezleten bizottságot választottak azzal a feladattal, hogy szövegezze meg azokat a következtetéseket és javaslatokat, amelyeket az előadók és a vita során felszólalt Z.N. AMBARCUMJAN, F.N. PASCSENKO, A.V. KREMENECKAJA, I.N. KOBLENC, I.M. FRUMIN, J.I. SAMURIN és más elvtársak tettek. Az alábbiakban ismertetjük ezeket a következtetéseket és javaslatokat.

Az értekezlet résztvevői szükségesnek tartják a tájékoztatás új módszereinek és technikájának alapos megvitatását. COBLANS javaslatait kritikailag elemezték, hangsúlyozva, hogy elsőrendű fontosságúak az új technika és az új munkamódszerek terén folyó kísérletek, amelyeknek célja az új technika és új munkamódszerek meghonosítása a könyvtári, bibliográfiai és dokumentációs munkában.

Az értekezlet résztvevőinek véleménye szerint létre kellene hozni néhány nemzetközi bibliográfiai szakközpontot, ahol nemcsak a társadalomtudományi, hanem a természettudományi, műszaki és egyéb kérdésekkel foglalkozó folyóiratok cikkeit is feldolgoznák. Különösen kívánatos, hogy a nemzetközi dokumentációs központok átadjanak anyagot az egyes országokban már meglévő, más országokban pedig létrehozandó nemzeti központoknak.

Hangsúlyozták, hogy az eddiginél nagyobb arányban kell összehangolni az egységes kódolás kialakítása érdekében folyó munkálatokat. Ehhez elsősorban tanulmányozni és kritikailag elemezni kell a már meglévő anyagot, ezután pedig ki kell dolgozni a kódrendszer felépítésének általános elveit.

Azzal kapcsolatban, hogy meg kell javítani a bibliográfiák összeállításának "hagyományos módszereit", az értekezlet résztvevői felkérték az UNESCO könyvtári osztályát hessen oda, hogy a tudományos folyóiratok és egyéb periodikus kiadványok analitikus feldolgozása és referálása terén fennálló anarchikus helyzet szűnjön meg. Ezzel kapcsolatban támogatták G.F. KRICEVSKIJ javaslatát, hogy állítsák össze a referálólapok és kurrens bibliográfiák nemzetközi biblio-

gráfiáját.

A bibliográfiai tájékoztatás és dokumentáció terén a Szovjetunióban fennálló helyzettel kapcsolatban az értekezlet részvevői elsősorban a következőket tartják szükségesnek: tanulmányozni kell az általános dokumentációs módszereket, kísérleti lehetőségeket kell teremteni, meg kell ismerkedni az analitikus gépek rendszerével, a tájékoztatás terén való használatuk lehetőségeivel, általános osztályozási és kódolási módszert kell kidolgozni. Ebbe a munkába analitikus gépek szakértőit, levéltári, könyvtári dolgozókat és bibliográfusokat kell bevonni.

Az értekezlet részvevői szükségesnek tartják, hogy a jelentős szovjet dokumentációs központokban széles körben vezessék be a lyukkártyák használatát, mert ezek jelentősen megkönnyítik a bibliográfiai, betűrendes mutatók, központi katalógusok stb. összeállítását.

Rámutatottak arra, hogy széles körben meg kell vitatni a bibliográfiai tájékoztató munka gépesítésének és automatizálásának kérdését és népszerűsíteni kell a könyvtárosok, bibliográfusok körében. Hogy az új technikát könyvtárakban és dokumentációs intézményekben alkalmazni lehessen e célra specialistákat kell kiképezni. Tanfolyamokat és előadásokat kell rendezni, szakszemináriumokat kell tartani a kérdéssről szovjet nagykönyvtárakban.

Javasolták, hogy adják ki azokat a szovjet szerzőktől származó cikkeket és azoknak a legjobb külföldi műveknek orosz fordítását, amelyek a bibliográfiai és tájékoztatói munka gépesítésével és automatizálásával foglalkoznak.

Az értekezlet megállapította, hogy a Szovjetunióban magas színvonalon mozog a hazai és külföldi időszak kiadványokban megjelent cikkek, valamint a könyvek és folyóiratok bibliográfiai feldolgozása, annotálása és referálása. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy mielőbb meg kell szüntetni a még mutatkozó hibákat.

A szovjet és külföldi műszaki természettudományi és egyéb tudományos anyagról a szakirodalmi kartotékok összeállításának megkönnyítése végett az értekezlet célszerűnek tartja, hogy az Egyesült Tizedes Osztályozás szerint szakozzák Moszkva, Leningrád és a szövetséges köztársaságok fővárosainak időszak kiadványaiban

megjelenő cikkeket.† Az értekezlet állást foglalt emellett, hogy nagy arányokban kell különlenyomatokat készíteni az időszak kiadványokban megjelenő cikkekről.

+ + +

A Szaltikov-Sesedrin Könyvtárban 1957. november 20.-án vitatták meg COBLANS cikkét. Az értekezleten D.J. TEPLOV támogatta a moszkvai tanácskozáson elhangzott javaslatokat, majd azt az óhajt fejezte ki, hogy a Szovjetunióban alakítsanak külön bizottságot és ez dolgozzon ki az orosz nyelvvel kapcsolatban kódolási elméletet és eljárásokat. Javasolta, hogy a bizottság tagjai közé vegyék be a VINITI mérnökeit és dokumentációs szakembereit, továbbá könyvtárosokat, bibliográfusokat és nyelvtudósokat. A bizottság feladata lenne az orosz nyelv statisztikai elemzése, a kódolás elméletének tökéletesítése, a tájékoztatás módszereinek tanulmányozása, kódok kidolgozása és a lyukkártyák használhatóságának és hatásfokának tanulmányozása.

Elhangzott az az óhaj is, hogy adjanak ki orosz nyelven a dokumentáció és tájékoztatás kérdéseivel foglalkozó időszak lapot.

+ + +

Az UNESCO könyvtári közlönyének orosz nyelvű kiadását (Bjulleten^o Juneszko dlja Bibliotek) készítő csoport 1958. január 13.-án bővített ülést tartott. G.G. KRICSEVSZKIJ az ülésen ismertette COBLANS cikkének külföldi visszhangját, amely sokban megegyezik az előző év szeptemberében tartott moszkvai értekezleten elhangzott bíráló megjegyzésekkel.

Eredeti cím: Szovescsanija po novum metodam i tehnikе informacii.

Megjelent: Szovetszkaja Bibliografija. 1958. 49.no. 58-61.p.

OSzK. ford. sz.: 2023.

+ A Letopisz' Zsurnal' nüh Sztatej a folyóiratcikkek analitikus címleírásait az Össz-szövetségi Könyvkamara szakrendszerében közli és decimális számot nem ad az egyes tételek után. (A Kniznaja Letopisz', mely szintén az Össz-szövetségi Könyvkamara rendszere szerint közli az önálló műként megjelent kiadványok címleírásait, az egyes tételek után adja a teljes decimális jelzetet). A folyóiratcikkek címleírásairól forgalomban lévő nyomtatott katalóguscédulák általában a Könyvkamara rendszerének jelzeteit adják. Bizonyos hányadánál azonban az utóbbi években már szerepel a decimális jelzet is. (Székely)